

REFERENCES

1. Androshchuk H. (2019). Tendentsii rozvytku tekhnolohii shtuchnoho intelektu: ekonomiko-pravovyi aspekt. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – The theory and practice of intellectual property*, 3, 84–101 [in Ukrainian].
2. U.S. Patent and Trademark Office. Office of the Chief Economist IP DATA HIGHLIGHTS. Number 5, October 2020 Inventing AI Tracing the diffusion of artificial intelligence with U.S. patents. URL: <https://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/OCE-DH-AI.pdf> [in English].
3. Rebecca Tapscott USPTO Releases Benchmark Study on the Artificial Intelligence Patent Landscape. URL: <https://www.ipwatchdog.com/2020/10/28/uspto-benchmark-study-artificial-intelligence-patent-landscape/id=126847/> [in English].
4. Kate Gaudry, Thomas Franklin Patent Trends Study Part Ten: Artificial Intelligence Industry. URL: <https://www.ipwatchdog.com/2019/05/14/patent-trends-study-part-ten-artificial-intelligence-industry/id=109189/> [in English].
5. Androshchuk H. O. (2020). Vynakhody shtuchnoho intelektu. *Intelektualna vlasnist v Ukraini – Intellectual property in Ukraine*, 11, 67 [in Ukrainian].
6. Hennadii Androshchuk. Vazhlyvist intelektualnoi vlasnosti u zabezpechenni natsionalnoi bezpeky SSHa. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/vazhlyvist-intelektualnoyi-vlasnosti-u-zabezpechenni-nacionalnoyi-bezpeki-ssha.html> [in Ukrainian].

Бринцев Василь Дмитрович

*д.ю.н, професор, провідний науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ЯК І ЧИМ ПРИТЯГНУТИ (ЗАМАНИТИ) БІЗНЕС-АНГЕЛІВ З НЕБЕС НА ЗЕМЛЮ УКРАЇНИ

У роботі досліджується сучасний стан залучення бізнес-ангелів в інвестування суб'єктів інноваційної діяльності.

Ключові слова: інвестування, бізнес-ангели, венчурні інвестиції, стартап.

Bryntsev Vasyli

Leading Researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

HOW AND WHAT TO BRING (LURE) BUSINESS-ANGELS FROM HEAVEN TO THE LAND OF UKRAINE

The work investigates the current state of attracting business angels to invest in subjects of innovation activity.

Keywords: investment, business angels, venture investments, startup.

З метою ефективного інвестування народного господарства, розвитку економічного співробітництва та інтеграції, в Україні, починаючи з 1991 року, розпочався процес формування нормативної бази інвестиційної діяльності. Базовий закон визначив інвестиції видами майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток завабо досягається соціальний ефект [1].

Багатоаспектні проблеми інвестиційних процесів постійно знаходяться у полі зору науковців світу. Окремим механізмам і аналізу стану інвестування в галузі наукоємної економіки приділяли увагу і вчені України: О. Баранівський, Н. Внукова, С. Глібко, О. Дмитрик, В. Мамотов, А. Ставицький.

Корисними для практичної роботи з залучення ангельських інвестицій і утворення стартапів є роботи сучасних іноземних економістів Стива Бланка, Боба Дорфа, Ендрю Романса та багатьох інших [2], [3].

Не дивлячись на розгалужену і сталу нормативну базу і наявність фундаментальних досліджень, ученими цілком слушно звертається увага на колізійну ситуацію в українському законодавстві, пов'язану з розбіжностями в застосуванні тих чи інших термінів, їх визначень [4]. І такі розповсюджені і вже звичні терміни, як: інновації, інвес-

тиції, стартапи, венчурні фонди, бізнес-ангели – мають ознаки недостатньо повно з’ясовані у науковій літературі.

Стосовно словосполучення «бізнес-ангели» Вікіпедія нагадує, що по своїй суті інститут приватних інвесторів зароджувався у США, починаючи з 1874 року, завдяки чого були профінансовані розробки Томаса Едісона, проекти Генрі Форда та інших відомих тепер підприємців. Що ж стосується безпосередньо самого терміну «бізнес-ангели», то першим джерелом його вживання стосовно чоловіків з досвідом підприємницької діяльності, які неопублічно вкладували свої гроші в місцеві компанії на ранніх стадіях їх формування (утворення) визначають наукову публікацію американського професора Вільяма Ветцеля у 1978 році [5]. З того часу це термінологічне словосполучення розповсюдилось по всьому світу і стало майже «загальнообов’язковим» до вжитку у процесі дослідження інвестиційних процесів, діяльності стартапів та впровадженні інноваційних технологій. Хоча, коли воно вперше з’явилося в обігу у 20-х роках ХХ століття воно мало на увазі прихильників театру (меценатів), які фінансували театральні постановки.

У сучасній правовій літературі безпосередньо розкриттю цього зовсім неправового терміну присвячені роботи: І. Марахіної (Білорусь), Ш. Шабурашвілі (Грузія), М. Абурахманова, Е. Мухамеджанова (Казахстан), Л. Весніної, Л. Клопотової, О. Чистякової (Росія).

Дослідниками НДІ ПЗІР НАПрН України ґрунтовно проаналізовано ознаки бізнес-ангелів і особливості їх діяльності у США і державах Латинської Америки [6. С. 140–142]. Крім того А. Завадською вивчена роль українського об’єднання бізнес-ангелів у координації інвестиційних проєктів на регіональному рівні [7, С. 40–44].

На міжнародному рівні розповсюдження набуло визначення, що бізнес-ангели є – індивідуальні інвестори, які здійснюють пряме фінансування на ранніх етапах перспективних бізнес проєктів компаній, не маючи родинних зв’язків з їх учасниками. Бізнес-ангели матеріально незалежні і інвестують власні кошти, що не відображаються на їх фінансовому стані; вони можуть діяти самостійно або у складі синдикатів (формальних чи неформальних). Бізнес-ангели

здійснюють як фінансову так і не матеріальну підтримку проектам на різних етапах їх реалізації [8].

Не дивлячись на визнання цього терміну науковцями і його поширеність у світовій літературі, законодавці більшості країн уникають від його використання у процесі унормування інвестиційної діяльності, оперуючи чисто правовим аналогом – «приватні інвестори власники капіталу». Розуміючи при цьому під бізнес-ангелами – приватних інвесторів, які вкладають гроші в інноваційні проекти, стартапи, на етапі створення підприємств в обмін на повернення вкладень і долю у капіталі (за звичай не контрольний, а блокуючий пакет акцій) [9].

За оцінками різних експертів у Європі станом ще на 2012 рік нараховувалось близько 125 000 активних бізнес-ангелів. Труднощі з обрахуванням їх діяльності зумовлені бажанням дотримуватись анонімності і високого ступеню ризику втратити капіталовкладень [10].

Відповідно до аналізів світової практики в окремі роки біля 90 % ангельських інвестицій завершуються невдалими (незадовільними) результатами. Не дивлячись на це за даними ACA (Angel Capital Association) за 2015 рік у США приблизно 300 000 приватними інвесторами профінансовано підприємств на суму 24 млрд. доларів. В цей же час у Європі 303 650 бізнес-ангелами вкладено інвестицій на суму 6,1 млрд. євро. Основна частина інвестицій припадає: на Велику Британію (96 млн.), Іспанію (55 млн.), Німеччину (44 млн.), Францію (42 млн.). [11].

За даними білоруських дослідників 92 % стартапів створених у Білорусі «вмирають» в перший рік своєї діяльності, не дивлячись на зростання активності національних приватних інвесторів. Так, у 2014 році мережа бізнес-ангелів і венчурних інвесторів «БАВИН» нараховувала 13 учасників, а станом на 2018 рік нова білоруська мережа бізнес-ангелів « Angeles Band» об'єднує 90 учасників. Але не дивлячись на суттєве збільшення кількості потенційних інвесторів лише 24, 1 % національних стартапів отримали її підтримку [12].

Подібні тенденції характерні для більшості країн з нерозвиненою ринковою економікою. А причина їх криється у недосконалої

державних гарантій щодо забезпечення діяльності приватних інвесторів, що підтверджуються прикладом передових держав.

Так, у Грузії з 2013 року діє Європейська програма добросусідства для сільського господарства і розвитку сільських регіонів (ENPARD) метою якої є активізація і координація діяльності у сфері сільського господарства урядових структур, громадськості і фермерських господарств. Загальний бюджет, який заплановано вкласти у розвиток аграрного сектору Грузії у 2013–2022 роках складає 179,5 млн. євро. Одним з напрямків програми є створення фермерських кооперативів як форми об'єднання дрібних фермерів і сприяння їх доступу на внутрішні і зовнішні ринки; забезпечення їх консультативними послугами і сприяння в отриманні грантів [13]. Інший напрямок програми – сприяння фермерам в отриманні інвестицій, зокрема і іноземних.

Серед 17 країн Східної Європи у 2013–2016 роках Україна посідає 13 місце за показником впровадження інвестицій приватним капіталом. У грошовому вимірі це у десятки разів менше ніж у Польщі, Сербії, Чехії [14].

Статистичні данні і системні дослідження щодо впровадження бізнес-ангельських проектів на теренах України відрізняються неповнотою і фрагментарністю. При цьому звертається увага, що у всьому світі існує чисельна кількість об'єднань бізнес-ангелів¹, які утворюють спеціальні синдикати, щоби надати можливість реалізувати ту чи іншу бізнес-ідею і при цьому декілька приватних інвесторів виступають як би від імені однієї особи [15].

Щорічно українські бізнес проекти притягують від 2-х до 5-ти млн. доларів на свій розвиток від інвесторів, яких і називають бізнес-ангелами. Це приватні інвестори, які вкладають власні заощадження і в основному в інноваційні стартапи. Окрім коштів вони також інвестують у проекти – свої зв'язки, досвід, технології в обмін на долю в бізнес проекті. За 2014–2017 роки бізнес-ангели інвестували приблизно в 100 проектів 9 млн. доларів. І це тільки за даними сформованими за офіційними повідомленнями стартапів [16].

¹ Асоціація «Приватні інвестори України», що входить до EVAN (European Business Angel Network). Єдине в Україні офіційно зареєстроване об'єднання приватних інвесторів.

У процесі вивчення необхідності введення терміну бізнес-ангели у нормативну базу виявлена цілком слушна позиція про те, що цей термін у науковому обігу має емоційний відтінок і не розкриває правову сутність визначаємого явища, не несе в собі якісних економічних характеристик та зумовлений англомовною термінологією. Натомість обгрунтовано використовувати у нормативно-економічному обороті поняття (словосполучення) – «індивідуальний венчурний інвестор» і запропоновано під індивідуальним венчурним інвестором (ІВІ) розуміти- фізичну особу, яка надає з особистих коштів середні і довгострокові долеві інвестиції інноваційним компаніям, що мають значний потенціал росту і знаходяться на первинних етапах свого розвитку [17].

У зв'язку з прогалинами у нормативній базі, що регламентує інвестиційні процеси, зокрема і щодо діяльності венчурних інвесторів, в Україні у 2010–2020 роках утворились сприятливі умови для протиправного отримання вигоди шляхом рейдерських захоплень сільськогосподарських підприємств. При цьому були напрацьовані механізми витіснення власників і захвату компаній рейдерами, яких стали іменувати бізнес-дияволами.

Взагалі-то сільськогосподарська сфера це галузь, яка у першочерговому порядку потребує впровадження ефективних і прогресивних механізмів інвестування і утворення сприятливих умов для діяльності приватних (індивідуальних) венчурних інвесторів. Так, в Грузії у цьому напрямку підтримку і розвиток нових програм забезпечує урядова агенція з управління проектами сільського господарства, яка регулює: гранти та переробку продукції, процес видачі субсидій та сплату процентів по кредитах, тощо. Крім того забезпечує безмитний вихід на азійські і європейські ринки цієї категорії підприємств.

В умовах світової економічної кризи і потенційної загрози щодо належного забезпечення населення світу продовольством виникає необхідність у розробці національної програми (чергової) завершення сільськогосподарської реформи в Україні. Загальновідомо, що в Україні зосереджено 30% самих якісних чорноземів світу; 57% від загальної території це орні землі. Не дивлячись на те, що зернова про-

дукція в останні роки знаходиться на рівні 6-7% світового експорту, і у 2019 році Україна увійшла в топ експортерів зерна, відправивши за межі країни 56,713 млн. тон (США – 75 млн. тон, Росія – 39.364 млн. тон), у 2015-2020 роках стрімко знижується виробництво інших видів сільськогосподарської продукції.

Саме тому забезпечення альтернативних шляхів інтенсифікації землеробства є дієвим резервом збільшення виробництва технічних культур, овочів, ягід і фруктів.

Станом на 2020 рік в Україні налічується близько 45 000 підприємств, які здійснюють діяльність у сфері сільсько-господарування. В основному це фермерські господарства утворені відповідно до Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» від 20 грудня 1991 року № 2009-ХІІ. Кількість цих підприємств у кожному регіоні різна. Так, у Харківській області ще у 2010 році налічувалося 1725 сільськогосподарських підприємств; 14 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та 245 000 особистих господарств. Площа орних земель Харківщини на той час майже 1.9 млн. гектарів. Обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство області – 42.1 млн. доларів США [18].

Не дивлячись на такий потенціал очікування швидких позитивних результатів від самого факту прийняття закону «про ринок землі» від 31 березня 2020 року є занадто оптимістичними і такими, що абсолютно не враховують: ні демографічну ситуацію на селі, ні реальний стан сільськогосподарської інфраструктури в Україні.

Кількість сільського населення починаючи з початку 2000-х років стрімко зменшується. Станом на 2020 рік це біля 30% від загальної кількості. У більшості територіальних громад лише 1–2% власників земельних паїв фактично користуються ними, здійснюючи їх обробку. Усі інші – стали орендодавцями і єдине чого вони очікують то це отримання справедливої орендної плати за використання їх земельних ділянок крупними аграрними холдингами.

На сьогоднішній день відсутня цілісна статистика щодо відсоткового співвідношення серед власників земельних паїв - безпосередніх їх «отримувачів» (здобувачів) і їх спадкоємців. Загальновідомо, що більша частина сучасних власників, які отримали землю у спадок

від своїх батьків, є мешканцями міст і намірів до безпосередньої обробки своїх земельних наділів вони не мають.

У зв'язку з цим резервом для збільшення кількості фермерів залишається група працездатного населення сучасних сіл, що пов'язує свій добробут з отриманням прибутку від безпосередньої обробки своїх земельних ділянок. А це від 4-х до 8 гектарів на кожного власника. Зрозуміло, що благодатний час для цієї категорії населення було згаяно на першому етапі земельної реформи у зв'язку з відсутністю потужностей для індивідуального підприємництва на власній землі. В умовах сьогодення все ж залишається можливість хоча би частково виправити допущені помилки і утворити передумови для розвитку малих сільськогосподарських підприємств.

Для цього у програмі завершального етапу аграрної реформи треба передбачити і протягом 2-3 років утворити:

1. Мережу машинно-тракторних станцій (МТС);
2. Систему заготівельних контор з виїзними пунктами по закупці у населення сільськогосподарської продукції;
3. Технічні і технологічні потужності для зберігання і переробки продукції фермерів (міні-елеватори, цехи з консервації овочів і фруктів, підприємства для їх зберігання тощо).

Утворення цієї інфраструктури на першому етапі хоча би у кожному з раніше існувавших сільських районів області має стати типовою моделлю стартапів і привести до залучення до безпосереднього виробництва сільськогосподарської продукції певного кола власників земельних паїв.

Роль і значення у сільському господарстві СРСР машинно-тракторних станцій всебічно висвітлені у літературі. Достатньо звернутися до публікацій Ю. Арутюняна, М. Величківського, Ю. Коробки, А. Рокітко, І. Романюка та інших¹.

Як відомо, фактично ліквідовані ці структури були у відповідності до Закону СРСР «Про подальший розвиток колгоспного устрою і реорганізацію машинно-тракторних станцій» від 31.03.1958 року.

¹ У якості середньостатистичного підприємства можна навести приклад Старосалтівської МТС Харківської області, створеної у 1932 році, яка станом на 1941 рік була оснащена: 115 тракторами, 35 сівалками, 32 комбайнами, 25 автомобілями, 70 плугами.

Більшість технічних потужностей реорганізованих МТС були передані сільськогосподарським підприємствам.

Не дивлячись на те, що з тих пір минув значний час та докорінно змінився статус сільськогосподарських земель і сільського населення, певний досвід з практики забезпечення обробки земель можна використати при створенні сучасних стартапів маючих на меті формування і впровадження прогресивних форм ведення господарювання на власній землі.

З початком земельної реформи певна увага приділялася забезпеченню фермерів сучасними засобами обробки земель. Однак з різних причин розгалуженої сервісної системи так і не було утворено. Багато в чому це зумовлено високою вартістю оренди техніки і не окупністю витрат на виробництво продукції землеробства.

Виходячи з цього досвіду, утворення запропонованої інфраструктури стане можливим лише у разі коли потужні бізнес-ангели у буквальному сенсі спустяться з небес на землю України. і система новоутворених стартапів з обробки землі і переробки продукції отримає «потужні» інвестиції достатні для старту бізнесу.

Існуюча нормативна база на перший погляд є достатньою для початку впровадження цільової державної програми. Разом з тим потребують додаткового законодавчого забезпечення:

- Механізми цільового розмитнення сільськогосподарської техніки і технологічних комплексів для аграрних стартапів;
- Впровадження спеціального пільгового режиму оподаткування діяльності цієї категорії підприємств;
- Системи додаткового державного фінансування новоутвореної інфраструктури;
- Додаткових гарантій для бізнес-ангельських інвестицій, зокрема і шляхом нормативного забезпечення статусу цієї категорії інвесторів.

Комплексний підхід на базі гармонічного співвідношення модернізації законодавства і організаційних заходів щодо утворення умов для формування в аграрній сфері нового виду стартапів з удосконаленою системою залучення бізнес-ангельських інвестицій може завершитися у кінцевому підсумку збільшенням кількості сільськогосподарської продукції і зниженням її вартості на внутрішньому ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1561-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
2. Бланк Стив, Боб Дорф. Стартап. Настольная книга основателя (пошаговое руководство по построению великой компании с нуля). Москва: Альпина Паблишер, 2017. 616 с.
3. Романс Эндрю. Настольная книга венчурного предпринимателя. Секреты лидеров стартапов. Москва: Альпина Паблишер, 2014. 240 с.
4. Глібка С. В., Внукова Н. М., Дмитрик О. О. та ін. Правове забезпечення інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу: монографія / за ред. С. В. Глібка, Н. М. Внукової, О. О. Дмитрик. Харків: Право, 2017. 400 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/p5692>.
5. Где летают бизнес-ангелы. URL: <https://startupnetwork.ru/news/gde-letayut-biznes-angely.html>.
6. Інноваційне право: науково-практичний посібник друге вид., оновлений і перероблений / за заг. ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон, А. В. Стріжкової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 244 с.
7. Завадська А. Т. До питання правових тенденцій розвитку інноваційних суб'єктів в Україні. *Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення*: зб. наук. праць за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 5 червня, 2020 р.). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 176 с.
8. Кузнецова О. А. Рынок венчурных инвестиций ранней стадии: ключевые тренды. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiE4LelmoLvAhXpsosKHTooDyMQFjABegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fmedia.rbcdn.ru%2Fmedia%2Freports%2Fvciom.pdf&usg=AOvVaw3YkGZ_YOUiewTi0lGI8baN.
9. Решение Экологического Совета СНГ «Об актуализации Межгосударственной программы инновационного сотрудничества государств участников СНГ на период до 2020 года» от 18.03.2016 г. Единый реестр правовых актов и других документов СНГ. URL: <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=5368>.
10. Чистякова О. В. Тенденции развития бизнес-ангелов в России. *Вестник Бурятского университета. Серия: Педагогика. Филология. Философия*. 2012. № 2. С. 123-127.
11. Отчет аналитического исследования «Рынок ангельских инвестиций 2016». URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=we>

b&cd=&ved=2ahUKEwikje_vpILvAhUki8MKHYCtC2UQFjAAegQIARAD&url=https%3A%2F%2Fwww.rvc.ru%2Fupload%2Fiblock%2F301%2FRAM_16_5.pdf&usg=AOvVaw3wL4NIIIE0EqkRme9pEz8.

12. Марахина И. Инвестиционная инфраструктура белорусской стартап-экосистемы: субъекты, проблемы и направления развития. *Банкаўскі веснік*. 2020. № 7. С. 49–58. URL: <https://libeldoc.bsuir.by/handle/123456789/41362>.

13. Erlanger A. Инвестиции в Грузию. Программа ЕС по развитию сельского хозяйства страны. 2019. URL: <https://internationalwealth.info/offshore-investments-abroad/investments-in-georgia-eu-investments-agriculture/>.

14. Леман А. Нормативно-правовая база для инвестиционных венчурных фондов в Беларуси. Берлин-Минск. *German Economic Team Belarus*. 2018. 15 с. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjNn-jhpoLvAhXksosKHVSGD-0QFjABegQIARAD&url=https%3A%2F%2Fwww.get-belarus.de%2Fwordpress%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F01%2FPB_10_2018_ru.pdf&usg=AOvVaw3BssNgC5cTuQ1D-3CYF6DM7.

15. Компанеец В. Блеск и нищета бизнес-ангелов. 2019. URL: https://petrimazepa.com/blesk_i_nischeta_biznes_angelov.

16. Как привлечь сотни тысяч долларов от бизнес-ангелов в технологический стартап. 2017. URL: <https://delo.ua/special/kak-privlech-sotni-tysjach-dollar-ot-biznes-angelov-v-tehnologic-334624/>.

17. Горская Е. В. Формирование неформального рынка венчурного капитала в России: автореф. дис. канд. эконом. наук. Москва. 2008. 28 с.

18. Книга инвестора. Харьковская область: бизнес, инвестиции, устойчивое развитие. Харьков: Фолио. 2010. 263 с.

REFERENCES

1. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 r. № 1561-XII. (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 47, art. 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

2. Blank Stiv. Bob Dorf. (2017). Startap. Nastolnaya kniga osnovatelya (poshagovoye rukovodstvo po postroyeniyu velikoy kompanii s nulya). Moskva: Alpina Pablisher [in Russian].

3. Romans Endryu. (2014). Nastolnaya kniga venchurnogo predprinimatelya. Sekrety liderov startapov. Moskva: Alpina Pablisher [in Russian].

4. Hlibko S. V., Vnukova N. M., Dmytryk O. O. ta in. (2017). Pravove zabezpechennia investytsiinoi modeli rozvytku ekonomiky Ukrainy ta rynkiv fi-

nansovykh posluh do prava Yevropeiskoho Soiuzu. Kharkiv: Pravo. URL: <https://ndipzir.org.ua/p5692> [in Ukrainian].

5. Gde letayut biznes-angely. URL: <https://startupnetwork.ru/news/gde-letayut-biznes-angely.html> [in Russian].

6. Innovatsiine pravo: naukovopraktychnyi posibnyk druhe vyd., onovlenyi i pereroblenyi (2020). S. V. Hlibko, O. V. Rozghon, A. V. Strizhkova (Eds.). Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].

7. Zavadskaya A. T. (2020). Do pytannia pravovykh tendentsii rozvytku innovatsiynykh subiektiv v Ukraini. *Rehionalni innovatsiini initsiatyvy: zavdannia ta shliakhy vyryshennia: zb. nauk. prats za materialamy II kruhloho stolu (m. Kharkiv, 5 chervnia, 2020 r.) – Regional innovative initiatives: tasks and ways of solving: the invigoration of scientific works by materials of the II round table*. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].

8. Kuznetsova O. A. Rynok venchurnykh investitsiy ranney stadii: klyuchevyye trendy. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiE4LelmoLvAhXpsosKHTTooDyMQFjABegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fmedia.rbc.ru%2Fmedia%2Freports%2Fvciom.pdf&usg=AOvVaw3YkGZ_YOUiewTi0lGI8baN [in Russian].

9. Razyasneniya s Resheniya Ekologicheskogo Soveta SNG «Ob aktualizatsii Mezhgosudarstvennoy programmy innovatsionnogo sotrudnichestva gosudarstv uchastnikov SNG na period do 2020 goda» ot 18.03.2016 g. Edinyy reyestr pravovykh aktov i drugikh dokumentov SNG. URL: <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=5368> [in Russian].

10. Chistyakova O. V. (2012). Tendentsii razvitiya biznes-angelov v Rossii. *Vestnik Buryatskogo universiteta. Seriya: Pedagogika. Filologiya. Filosofiya - Westman of the Buryat University. Seria: a pedagogy. Filology. Philosophy*, 2, 123-127 [in Russian].

11. Otchet analiticheskogo issledovaniya «Rynok angelskikh investitsiy 2016». URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwikje_vpILvAhUki8MKHYCtC2UQFjAAegQIARAD&url=https%3A%2F%2Fwww.rvc.ru%2Fupload%2Fiblock%2F301%2FRAM_16_5.pdf&usg=AOvVaw3wL4NIIIE0EqkRme9pEz8 [in Russian].

12. Marakhina I. (2020). Investitsionnaya infrastruktura belorusskoy startap-ekosistemy: subyekty. problemy i napravleniya razvitiya. *Bankayški vesnik*, 7, 49–58. URL: <https://libeldoc.bsuir.by/handle/123456789/41362> [in Russian].

13. Erlanger A. Investitsii v Gruziiyu. Programma ES po razvitiyu selskogo khozaystva strany. 2019. URL: <https://internationalwealth.info/offshore-investments-abroad/investments-in-georgia-eu-investments-agriculture/> [in Russian].

14. Leman A. (2018). Normativno-pravovaya baza dlya investitsionnykh venchurnykh fondov v Belarusi. Berlin-Minsk. German Economic Team Belarus. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjNn-jhpoLvAhXksosKHVSGD-0QFjABegQIARAD&url=https%3A%2F%2Fwww.get-belarus.de%2Fwordpress%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F01%2FFPB_10_2018_ru.pdf&usg=AOvVaw3BssNgC5cTuQ1D-3CYF6DM7 [in Russian].
15. Kompanyets V. (2019). Blesk i nishcheta biznes-angelov. URL: https://petrimazepa.com/blesk_i_nischeta_biznes_angelov [in Russian].
16. Kak privilech sotni tysyach dollarov ot biznes-angelov v tekhnologicheskiiy startap. 2017. URL: <https://delo.ua/special/kak-privlech-sotni-tysyach-dollar-ot-biznes-angelov-v-tehnologic-334624/> [in Russian].
17. Gorskaya E. V. (2008). Formirovaniye neformalnogo rynka venchurnogo kapitala v Rossii. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moskva [in Russian].
18. Kniga investora. Kharkovskaya oblast: biznes. investitsii. ustoychivoye razvitiye. (2010). Kharkov: Folio [in Russian].

Брояков Сергій Вікторович

*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0002-0636-7490*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ВИМОГ КОНТРОЛЬОВАНOSTІ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: ВИМОГИ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Наукова робота присвячена дослідженню проблем, що виникають при визначенні контрольованості господарських операцій в цілях трансфертного ціноутворення. Автором було сформовано систему вимог контрольованості операцій в цілях трансфертного ціноутворення. Відповідні вимоги підрозділено на: 1) загальні вимоги; 2) спеціальні вимоги.

Ключові слова: трансфертне ціноутворення, контрольовані операції, резидент, нерезидент, пов'язані особи.